

ANYÁK FIGYELMÉBE!!

A gyermekek elismert, legkiválóbb tápszere az elválasztás időszakától kezdve a "Phosphatine Falières"

Igen kellemes ízű, könnyen emészthető. A fogzást megkönnyíti és biztosítja a csontrendszer fejlődését.

Egy nagy doboz (elegendő 3 hétre) ára 3 korona 80 fillér. Főraktár: **ZOLTÁN BÉLA** gyógyszerész Budapest, V., Szabadság-tér (Nagykorona-utca sarok).

Keleti-féle cs. és kir. szab.

Sérvkötő pneumatis gummiplottával, a legkiválóbb és maga nemében a legkiválóbb.

haskötő támogat és erősíti elgyengült állatészerveket!

gummi görsérhvarnyák, műtörök, műtörök.

műtörök járó és támpórák, egyenestörök, valamint a

testgyenesítő hoz tartozó összes eszközök a technika legmodernebb

betegápolás elveit szem előtt tartva gyártott árak mellett készítették.

KELETI J. cs. és kir. szab. sérvkötők és testgyenesítő gépek gyárában Budapest, IV., Koronaherczeg-u. 17.

Legújabb képes ábragyűjtemény és bormentve. Alapítvány 1876. Telefon 13-76.

Margit-crème

a frangó hölgyek kedvenc szépség szere, az egész világon el van terjedve. Páratlan hatása szerencsés összehatásában rejlik, a bőr azonnal felveszi és ki-
való hatása már pár óra lefolyása alatt észlelhető. Mivel a Margit-crème utánozhatatlan és hamisíthatatlan eredeti védjeggyel lezárt dobozt elfogadni, mert csak ilyen készítményt vállal a készítő mindennemű felelősséget. A Margit-crème ártalmatlan, zsírtalan, vegyszermentes, a mely a külföldön általános elismert kelteti. Ára 1 K. Margit-zsáppan 70 fill. Margit-poudre 1 kor. 20 fill.

Gyártja Földes Kelemen laboratóriuma Aradon. Kapható minden gyógyszer-, illatszert- és droguüzletben.

NE VEGYEN SZIVATTYUT, FECSKENDŐT

Központi Szivattyú és Gépforgalmi Vállalat-tól Budapest, VI., Csengeri-utca 39. Telefon 47-52. Elsőrangú honi gyártmány. :: Olcsó árak. A Bpesti Szivattyú és Gépgyár R.-T. gyárt. főelárutótelepe.

Vadászfegyverek Pisztolysok

kényelmes havi lefizetésre.

Kivánatra kimerítő legyverárjegyzék ingyen.

Aufrecht és Goldschmied utóda Elek és Társa R.-T.

Budapest, IV., Károly-körút 10. szám.

Flóbertek Látesövek

Homok, kavics, lesz értékesítve,

bányahulladék stb. legelőnyösebben ha cementtel keverjük és falazótég-
falat, úrtörőket, tetőcserepeket, járdalapokat, csöveket stb. készí-
tünk belőle.
Dr. GASPARY-féle gépek és formák.

Dr. GASPARY & Co. gépgyára, MARKRANTSTADT

228. sz. bro-
súra ingyen. Kérjük gyáru-
lat megküldését

A kolera-

veszély idején figyeljen minden ember a tisztaságra. Talán soha sehol sem volt oly fontos a jó tanács, mint most e fenyegető vészszel szemben. Sürgős tanácsként hallgathatja meg mindenki azt, hogy ne mulasztjuk el étkezés előtt kezünket dezinficiálni, szájunkat antiszeptikus folyadékkal öblögetni, hogy a kolera-bacillusoktól mentesítsük magunkat. A leg-
elemibb higiénikus követelmények

ellen

vét az, a ki nem fogadja meg tanácsunkat s nem dezinficiálja magát állandóan és nap-
jában többször **Diana-sósorszesz-
szel**, a mely a leghatásosabban öli meg a járványt okozó és terjesztő bacillusokat. A

legbiztosabb

védekezés a kolera-bacillus ellen a **Diana-sósorszeszszel** való mosakodás és szá-
öblögetés. Azt lehet mondani s ez állításunkat nemcsak a tapasztalat, hanem minden orvos és a hatóságok rendeletei is kétségtelenül bizo-
nyítják, hogy csak ott remélhető

segítség,

a hol a tisztaságra a legnagyobb gondot fordít-
ják. Dezinficiáló hatásánál fogva legjobban ajánlható mosakodásnál, szá-
és toroköblöge-
tésnél a valódi

Diana sós-
borszesz.

Kapható mindenütt.

(Postán legkevesebb 6 üveg szállítható után
vét mellé.)

Minden üvegnek plombálva kell lenni s min-
den üvegen rajt kell legyen e két szó:

DIANA SÓSBORSZESZ.

Egyedüli készítő:

Erényi Béla

gyógyszerész

Budapest, Károly-körút 5. sz.

Ára egy üvegnek 44 fillér, egy nagyobb üveg
1-10 kor., egy legnagyobb üveg 2-20 korona.

37. SZ. 1911. (58. ÉVFOLYAM.)

SZERKESZTŐ
HOITSY PÁL.

BUDAPEST, Szeptember 10.

Szerkesztési iroda: IV. Reáltanoda-utca 5.
Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4.

Egyes szám
ára 40 fillér.

Előfizetési
feltételek: Egész évre — 20 korona.
Félévre — 10 korona. negyedévenként 1 koronával
Negyedévre — 5 korona.

Külföldi előfizetésekre a postailag meg-
határozott viteldíj is eszandó.

A BRUCKENTHAL-KÉPTÁR.

MÜNCHENI képtárba kikölcsonzott Jan van Eyeknek tulajdonított kép ügye reáterelete a közönség érdeklődését a nagyszabani báró Bruckenthal-féle gyűjteményre, melynek ismer-
tetését a magyarországi magánkollektciók be-
mutatásának során már régóta terveztük. Az ismertetés így időszzerűvé vált annál is inkább, mert a napi sajtó erről a magyar közönség előtt ismeretlen képtárról nem egy téves meg-
jegyzést közölt, melyeknek legkevésbé az, hogy ez a nagyszabani képtár olyanféle, mint annak idején az Esterházyaké volt, holott ennél sokkal jelentéktelenebb.

Ezt a nagyszabani múzeumot báró Brucken-
thal Sámuel alapította, ki erdélyi polgáres-
ládból származott, mely az ő atyja révén, ki vakon szolgált Erdélyben a császári ház érdekeit, a Rákóczi-felkelés után nemességet nyert. A fiú szívesen lépett atyja nyomdo-
kába, hű szolgálja lett az uralkodóháznak, a miért báróságot nyert, majd 1777-ben Erdély kormányzója lett. A kezdetben még eléggé szerény és polgári jómódot évről-évre növe-
kedő vagyon váltotta fel, melyet tulajdonosa nemesen igyekezett felhasználni. Sokat áldozott gyűjtő szenvedélyének kielégítésére, évről-évre gyarapította képtárát, könyveit, régi érmeinek gyűjteményét. Magtalanul hunyt el és gyűjte-
ményét a család férfi ágának kihalta esetére a nagyszabani szász evangélikus gimnáziumra hagyta és külön alapítványt is tett a muzeum czéljaira, mely 1867-ben nemcsak a gyűjte-
ményt, hanem a kedves külsejű barok palotát és hitbizományi birtok egy részét is örökölte.

A képgyűjtést báró Bruckenthal a XVIII. század második felében kezdte, tehát akkor, midőn a gyűjtő szenvedély már magasra verte fel a híres festők alkotásainak árát. Az első-
rangú olasz mesterek, kik az érdeklődés közép-
pontján állottak, már akkor is szerfelett drágák voltak, de a németalföldi meg a flamand fes-
tészet jelesebb művei sem voltak sokkal ol-
csóbbak. A szerény eszközökkel rendelkezők számára, mert hiszen a gazdag nyugati mű-
barátokkal szemben báró Bruckenthal is csak ezekhez lehet számítanunk, a piacnak csak másodrendű áru kerülhetek számba. Ilyen másod-, harmadrangú képek akkor még nagy számmal cseréltek gazdát, olasz, flamand, hol-
land, német kismesterek műveiből bőségesen

BÁRÓ BRUCKENTHAL SÁMUEL ARCKÉPE A RÓLA ELNEVEZETT NAGYSZABENI KÉPTÁRRAN. — Weichert festménye.

OLYVASÓ FÉRFI ARCKÉPE. (Állítólag Memling műve.)

TURBÁNOS FÉRFI. (Állítólag Jan van Eyck műve; most a müncheni régi képtárban van kiállítva.)

A NAGYSZEBENI BRUCKENTHAL-KÉPTÁRBÓL.

— Az én apámnak 10,000 holdas uradalma volt. Gyermekekoromban nevelőt, guvernantot, lakájt tartottak mellettem, többnyire osztrigával kezdtük az ebédet (apám igen szerette az osztrigát), a chablis s a pezsgő soha sem hiányzott asztalunkról...

Többet nem mondott. Minek fűzőn a tényekhez reflexiókat, mikor elég ékesen beszélnek, vádolnak, keseregnek, jajgatnak a tények maguk.

Matyin ismét erőt vett gyöngé, szeszélyes szíve.

— Igaz, pajti, — vallotta be mély, örvényes sóhajással, — így szembeállítva multat jelenel, siralmasnak látszik a csere. De csak látszik. Minden attól függ, meg tudunk-e alkudni a viszonyokkal. Alkudni kell tudni, pajti, ez a fő.

A kvietált tiszt belemarkolt a hajába.

— Én nem tudok alkudni, nem tudok!... Sem a becsületből, sem a kosztól; sem a ruhából... Matyikám, én nagyon szerencsétlen vagyok.

— Nono, nonono...

S nagysietve felrágatta Matyi a nadrágját, hogy barátja segítségére siessen. Megölelte az elégedetlen embert, szeme közé kacagott nyiltan, ártatlanul s belepaskolt a gyomrába:

— Bolond vagy! Hát nem szép az élet így is? Látod azt a rózsacsokrot a lavoromban?... Odatettem este, hogy sokáig tartson... Tudod, kitől kaptam? Bábikától, attól a kis piszkostól, attól a gyönyörű angyalkától... Hát nem szép az élet? Tegnap tepertőt vacsoráztam tegnap kenyerrel és rózsát kapok a babámtól, a ki még nem is babám... Pajti, pajti, ne beszélj te nekem, az élet még így is gyönyörű.

— Nekem nem tetszik, — mondta Walther Lajos zordonan s vonagló ajka őszinte utálatot fejezett ki.

A hű barátának szívére szállott a világgyűlölete.

— Ez nem szép tőled, hallod-e. Másrok

mindig fel tudtalak vidítani s most visszautasítod a hűségemet.

Az ex-husztartiszt megragadta barátja kezét. — Nem, nem, azt én nem teszem. A míg élek, téged el nem hagyok. Ez a barátság, ez az etikai kapocs, a mi bennünket összeköt, az egyedüli nagy, szent érték, a mely nekem életem romjaiból még fenmaradt.

Gagy megdöbben a keserű, rejtélyes szavaktól. Szíve nem tudta felszívni a barátsági fogadalom melegét attól a dermedt fagyosságtól, a mely barátja hangjából, lehelletéből arzába csapott... A báró egyedüli értéke az ő barátságuk! Hát a házassága?! Az nem etikai kapocs? Hiszen imádták a feleségét. Mi történhetett a házastársak között?!

— Czimbíkéim, pajtikám, — dadogta zavarodottan, — engedj meg cimbi, de túlzásba estél... Nono, félre ne érts, nálam senki többre nem becsülheti a te barátságodat, de... de... tudod az embernek mégis a felesége az első, aztán jön a barát... A te jó kis feleséged...

Walther kirárgatta kezét barátja szorongató jobbjaiból. Aztán elfordult tőle. Minden szava elevenbe vágott. Nem akarta, hogy tovább beszéljen a feleségéről. Visszazökkentette a társalgást eredeti medrébe, nyersen kiméletlenül.

— Megint tepertőt vacsorázol? Hogy feledkezhettek meg egy előkelő úr emberi méltóságáról ennyire? Miért nem dolgozol?

Matyi leejtette fejét.

— Nem tudok. Tele van a szívem, gondolataim szerteszét kóvályognak... elfogott a mese.

Walther megrázta fejét.

— Kitől kaptad a rózsát? Miféle babádról beszélsz.

Gagy, a poéta, a novellista Matyi felágaskodott s lágy ábrázatát szigorú ránczokba igyekezett szedni.

— Ne sértgess kérlek. Kiváltképpen őt ne bántsd. Az egy tiszteltetreméltó leány, szép mint a hajnalhasadás, ártatlan és jó, mint az angyalok. Ő szent nekem.

— Kicsoda? Miféle?

— Gépiró kisasszony. Eltartja az anyját, iskoláztatja gimnázista fivérét: azt hiszem, ennyi elég.

A husztartiszt elkacagta magát epésen, gögös szarkazmussal:

— Több a kelletinél.

— Hogy érted?!...

Walther nem felelt a kérdésre, kivett zsebéből egy ötkoronas ezüstöt s az asztalra dobta.

— Ne. Látom, hogy nincs ebédre valód sem...

Azzal kifordult az ajtón, magára hagyta az éhes poétát, sivar udvari szobájában s meg sem állott a felesége trafikolt boltjái. Benézott az üzletbe... Igen, ott volt az öreg tanácsos, az éktelen, sóvár aggastyán, egy széken ült a pulpitusnál, rózsás felesége át-áthajolt hozzá mókázva kedveskedve s az öreg úr el-el kapkodta, megsimogatta, csókolgatta kezét.

A tiszt belépett. Hárman voltak az üzletben. Walther sápadt volt, mint a halál.

— Kicsoda az úr?

A nyugalmazott tanácsos összerendezte a szokatlan hangtól és kérdéstől. Hiszen ismerte őt a szép trafikosné ura régóta s ártalmatlan udvarlását soha nem vette neki zokon.

— Nem értem, — dadogta, miközben felállott, s kiélt arczára tekintélyt erőltetett.

— Mars ki! — vágta a férj a szemébe.

Az öreg úr kitántorgott.

Az asszony, a rózsás, kaczer nő elképedt. De nem az ijedtség, a harag zaklatta fel idegeit.

— Mit csinált maga most? — sziszegett rá törvényes urára. — Hogy mer engem megcsúgyeníteni? Skandalumot provokálni a saját boltomban!

A férfi minden izében reszketett, de uralkodott magán.

— Hallgass, asszony; mindenre kérlek, hallgass.

De a menyecske nem hagyta magát.

— Nekem ne parancsolgass! A magam úr

nője vagyok, még egyszer annyival járulok hozzá a háztartáshoz, mint te...

— Elég!

A férfi megragadta felesége csuklóját...

— Alásszolgája! Kezit csókolom, nagyságos asszonyom, — süvöltött bele a házastársi tragédiába egy közvetlen, szívbeli hang.

Matyi volt, a poéta. Walther eleresztette a felesége kezét.

— Hogy mint vannak, kedves nagyságám? — kérdezte a poéta szeles vidámsággal, mintha mi sem történt volna. — Régóta terveztem már, hogy vizitet csapok itt maguknál. Jaj, de pompás, hogy együtt találom magukat.

Az asszony ragyogott az üzleti mosolytól. — Isten hozta, kedves Gagy, — s a kitasított vén tanácsos székére mutatott, — foglaljon nálunk helyet.

A poéta helyet foglalt s el kezdett válogatni egy doboz britannikában, a melyet az asszony eléje tett.

— Gyönyörű példányok, pettyes is van közöttük, elviszek mindjárt hatot.

S büszkén kivágta az ötkoronas tallért, a mit egy fél órával ezelőtt a trafikosné uratól kapott.

Walther elkacagta magát s megragadta a poéta kezét.

— Igazad van, öregem! Óh milyen igazad van!

— Miben? — csodálkozott Matyi.

— Az életet el kell fogadni olyannak, a milyen.

— Látod pajtikám, mindig mondtam neked, hogy az élet gyönyörű...

A két barát karöltve távozott a trafikolt boltból, hogy egyet sétáljanak.

Vasárnap volt. A déli nap heve igen fölmelegítette az aszfaltot. Matyi azt javasolta, hogy sétálnának ki a Városligetbe, mert ropant melege van, különben a Kéményseprőben akár megebedelmi azon a pénzen, a mit barátjától kapott.

— Egy pohár sört én is megiszom veled, mert későn ebédünk, — mondta Walther.

Kiruccszantak a Kéményseprőbe. Nem ülték be a lugasba, a szabad udvaron foglaltak helyet. A lugasban különben is egy fiatal pár turbékol, kacagott, csókolta egymás kezét egész szemérmetlenül.

— Ne zavarjuk őket, — mondta Matyi, a poéta, — a szerelmet pártfogolni kell.

Diskréta urak voltak mindketten, a szerelmes

BAROMFIK. (M. Hondcoeter festménye.)

ROMÁNIÁBÓL.

— Intimitások a királyi családról.

párt még tekintetükkel sem akarták zavarni, ám egyszer hirtelen mégis arra felé kapta Matyi a fejét.

— Ninini, — mondta gépiesen Walthernek, — egészen az én Bábikám hangja.

A másik pillanatban már nem mondott semmit; leejtette fejét az asztalra.

— A Bábika, — zokogta hosszú, kietlen hallgatás után, — a Bábika, a volt menyasszonyom.

A volt tiszt felállott s barátja karja alá nyult:

— Gyere, hagyd őket, méltatlan volt hozzád... Ne búslj, pajtás, szép az élet a nélkül is.

— Ne mond, pajtikám, ne mond, — motyogta a poéta összetörve, — rút az élet, egy irtózatoss kinszenvedés.

TÁJKÉP. (F. de Konik festménye.)

A NAGYSZEBENI BRUCKENTHAL-KÉPTÁRBÓL.

Mostanában sokat beszéltek-írtak nálunk a románságról, a melynek jól szervezett — magyar nézőpontból nagyon is jól virágzó — kulturális és irodalmi egyesülete a félszázados jubileumát ünnepelte. Balázsfalván tizszerannyi román gyűlt össze, mint a mennyi a kis főpapi székhely egész lakossága és se vége se hossza nem volt a szetreászka-nak. Magyar zászló sehol, oláh szó és dal mindenütt. Tán azért is zúgott oly öblös erővel, hogy a szetreászkat meghallja odaát «a hegyeken túl» I. Carol, a kit muszka példára és szembeszökő tendenciával, sőt egy kis nagyvási hóbertől minden románok királyának is neveznek. Pedig nem is közülök való ez az uralkodó, a kit őszinteségi rohamokban «a ravasz német»-nek hívnak, mivel kitűnő üzletember s porosz hadnagyoskából nemcsak Cuza fejedelem avasztalt utóda, hanem óriási iparvállalatoknak föltűnően gazdagodó tulajdonosa is lett. Sok van benne a Lipót király hirhetté vált spekuláns szelleméből, de a Kongó urának erőszakos, kiméletlen üzletelvi nélkül. Károly megteremtette a román ipart és praktikusan főreszvényese is a legnagyobb gyáraknak, iparteleknek. Ő varázsolta át Szináját a világ egyik legszebb üdülőhelyévé, de az övé is ott minden talp alattnyi hely. S neki hajt jóformán minden egész a magyar határig.

Siralmas faluska volt negyven évvel ezelőtt a gyönyörű Szinaja. Állati sorban tengődő oláhoknak a kunyhóin kívül egy régi kolostor barnállott a fensíkon. Károly véletlenül került oda a trónralépés után s annyira meggyűlölt neki a vadregényes táj, hogy az egész nyarat ott töltötte szép fiatal hitvesével. A jámbor szerzetesek adtak egy kis helyet, néhány alacsony szobát és ebbe a primitív lakásba vitte a Rajna mellől Erzsébet hercegnőt, a belletrisztika Carmen Sylváját, a ki szerencsés kontrasztul mindig ideális gondolkodású és igazán finomlelkű asszony maradt. A mézes-hetek tanyájára visszatértek nyarankint, de csak 1874-ben kezdték meg a gyönyörű kastély, a Peles építését s csak 1883-ban fejezték be.

A régi szerelmi fészekbe, a melyből a király-asszony rendkívül érdekes muzeumot csináltatott, pár napja elkalauzolt Burg Kornél határrendőrkapitány s a többi közt megmutatta Carmen Sylva dolgozószobáját. Az intim lokalitás falai tele vannak rajzokkal, a királyi művészno czeruza- és szénrajzaival. Udvari urak és hölgyek, diplomaták, katonatisztek,

Az asztal baloldalán ülnek: Fejérpataky László, Várdai Béla, Beöthy Zsolt; az asztalfőnél áll Beöthy Zsoltné, jobbján Berzeviczy Albert, balján Darányi Ignác, előbbre a jobbsoron Kozma Andor, Lippay Zoltán, Láng Nándor, Császár Elemér, Lőrinczy György, Takáts Sándor, Beöthy Lászlóné, Beöthy László. A háttérben állnak: Schmidt József nyugalmazott államtitkár, Alapi Gyula.

BEÖTHY ZSOLT SZÜLETÉSNAPI ÜNNEPE A KOMÁROMI ERZSÉBET-SZIGETEN LEVŐ NYARALÓJÁBAN SZEPTEMBER 4-ÉN. — Wojtonok féltétele.

kedves ismerősök életnagyságban, mulatságos karrikaturák, jelenetek, a király is lóháton, egész kíséretével. A fehérre meszelt, szimpla falon, — a melyet ügyesen roppant üvegkeretbe foglaltak utólag — csupa meglepő ötletű, biztos vonalú rajz. Jobbfelől a végén búcsú-epizód, a királynő megjegyzésével: *Adieu Szinája, 1874. É.* Azóta csak mint látogató irta nevét a nagy vendégeknyvb, a melyikben Ferencz Ferdinánd után ötvennél több magyar turista nevét is láttam.

A Peles-nél szebb kastélyt nehéz elképzelni. A magasba nyúló épület lábánál buja zöld mező hanyatlik lefelé a zúgva rohanó patakig. Maga a kastély teli van műkincsekkel, unikumos bútorkokkal, szőnyegekkel s minden tekintetben értékesebb az ócska bukaresti palotánál, a melyben még Cuza fejedelem tengődött. Különösen szép a florenzi terem és a kétemeletes nagy hall, a mely az egykori belsőudvar helyén készült. Építészeti és dekoratív mestermunka, négy méternyi magasan, gazdag faragású diófás falazattal. Föllebb remek a Piranesi-féle intarziás képek sorozata, aztán a bordóbarsony tapéta s a régi aranytónusú gobelin-pendant. Flórenzből hozta Károly az antik bronz-esilárokat és Veronából a márványt, a melyet keleti szőnyegek borítanak. A süppedő kincsen marokinos székek és brokátos fotelek. S aztán egy modern csoda: rejtett gombon egyetlen nyomásra zajtalanul visszahúzódik az óriási menyezeti, a mely fölött magaskupolájú üvegteret boltozódik. De új gombnyomásra ez is eltűnik s a szabad ég nevet ránk tisztákeken, a napsugár ömlik el szikrázón, este pedig szelid holdfény ezüstözi be a Peles meseféskét.

A királyné itt tölti legszívesebben az idejét, szépirodalmi alkotásai és talán még poetikusabb himzsei is itt készültek. Ma is sokat dolgozik. A tisztalelkű asszonynak, a kit még

a hírhedt bukaresti pletyka is megkímélt, sose volt regénye, — csak a mit maga írt. Ujság-riportokban mindössze egyszer szerepelt, a mikor szimpátiája a diadalmas szépségű és pazar tehetségű Vacarescu Helén felé vonzotta. Emléke is veszni kezd már a bús szerelmi regénynek, a trónörökös már kopaszodó család-apa, de az érzelmes szívek ma is könnyeznek még az esetről gyártott, szívós életű ponyva-regények mellett.

A romantikus vágy újabban hasonló szerelmi glóriát font a trónörökös leánya, a tizenhétéves Erzsébet hercegnő feje köré is, a mikor híre járt, hogy Károly Ferencz József, a mi prezmítv trónörökösünk megkéri a kezét, de utóbb ezáfolat jött az ügyben. Most azt írják az ujságok, hogy mégis királyasszony lesz a világ legszebb hercegisasszonyából: Boris bolgár trónörökös jegyzi el.

A bájos hercegisasszony és „még mindig szép” anyja rendszerint a Pelisor-ban, a trónörökös kastélyban tartózkodik. Ennek speciálisitása a cuibul, a fészkek. Magasban, fenyő-fákra erősítve gyönyörű kis fészket csináltatott az ötletes trónörökös. Furfangos konstrukciójű hídját maga fölvonhatja s akkor egyedül, minden háborítás nélkül élvezheti a raffináltan teljes hangulatot. Nagy kitüntetésül hív meg oda valakit.

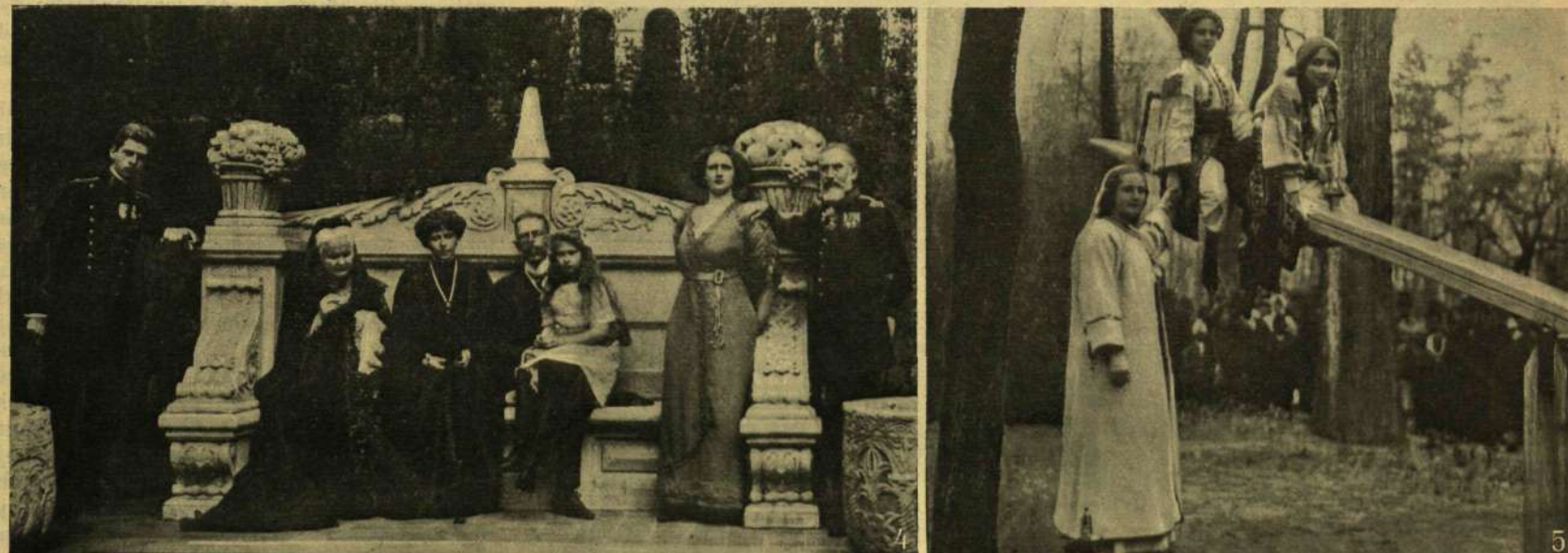
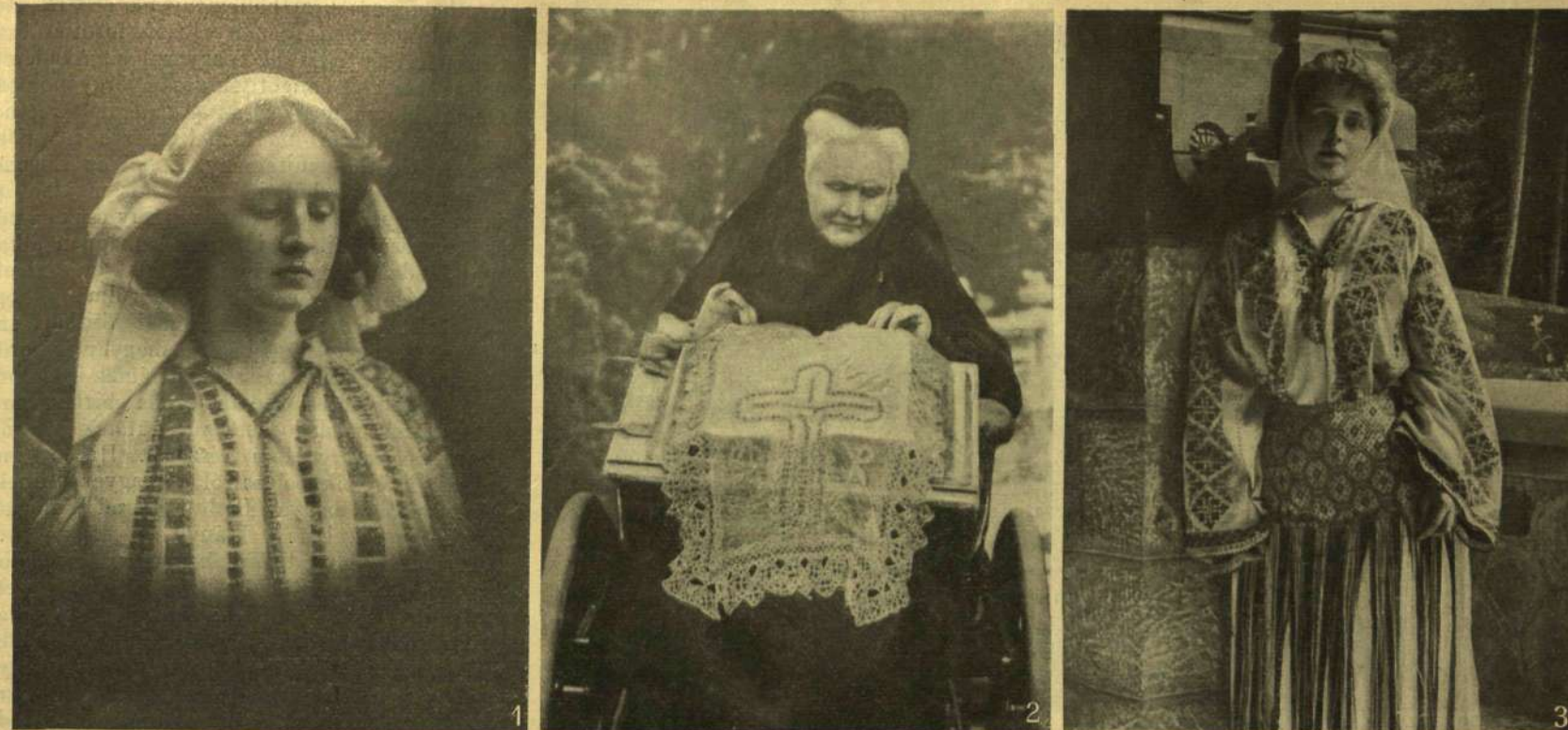
A két udvari kastély alatt, köröskörül csupa értékes nyaraló, gazdag bojárak villái, diplomaták háza és borsos árú hotelek. A királyi energia nagyon divatos tette Szináját, pedig sokkal drágább a fashionable-üdülőhelyek leg-többjénél. Tömrdek magyar is átrándul; a minap ép gróf Andrássy Gyulát láttam családostul Ghika herceg vendégeként. A jövő esztendőre főleg a gyönyörű játékbank, tehát remélhető, hogy szaporodik kelletlenül is a magyar vendégek száma.

A királyi familia képein kívül a román népeletből is bemutatunk pár epizódot. Láthatják a «román népművészet» internaczió-nális megnyilatkozását: a medveballetet, aztán az oláhezigányokat, a kik odaát még rakonczatlanabbak, mint nálunk s végül egy háziipari jelenetet, a mint a szép nemzeti szőttesek készülnek. A primitív alkotmány-alkotmány azonban igazán művésziek és szemrevalók.

Tábori Kornél.

GOETHE ÉS NAPOLEON.

Innen-onnan nyolczvan éve, hogy Goethe meghalt, s a Goethe-kultusz e nagy idő alatt nem hogy enyészett volna, hanem ellenkezőleg hihetetlenül nagyra növekedett. A Goethe-kultusz már Goethe életében is szépen virágzott nemcsak Németországban, hanem a külföldön is százakramenő példáit ismerjük pl. a Werther-utánzatoknak Európa minden irodalmában. Tudjuk, hogy Goethe egyes munkái nagy hatást tettek Franciaországban, különösen Werther és Faust, és Napoleon a piramisokhoz is magával vitte Werthert. Angliában Walter Scott és Carlyle a Goethe-kultusz úttörői. Mindketten levelezésben állottak Goethével s Carlyle lefordította angolra, Wilhelm Meistert, magyarázta Faustot, megírta a nagy költő életét, Walter Scott pedig a történelmi regények irásához Goethe Götz von Berlichingen-jéből merítette az ösztönzést. Az ő Götz-fordítása, azt hiszem, a legjobb, mely Goethe ez ifjúkori remekéről a világ bármely nyelvén készült, Götz más nyelvű fordítójának szótár és kalauz az eredetinek teljes megértéséhez. Egyébként Götz von Berlichingennek van egy igen nevezetes hatása a magyar irodalomban is, irodalomtörténetírásunk még nem ferdített

1. Erzsébet hercegnő, a király unokája. — 2. Erzsébet királyné (Carmen Sylva). — 3. Mária trónörökösne nemzeti viseletben. — 4. A királyi család: A trónörökös fia, a királyné, a trónörökösne, a trónörökös leányával, Erzsébet hercegnő s végül Károly király. — 5. Erzsébet hercegnő népviseletben, barátnőivel. — 6. A trónörökösne fákra épített pavillonja. — 7. A trónörökös sinajai kastélya (Pelisor). — 8. Medvetánczoltató. — 9. Szővő leány. — 10. Oláh cigányok Bukarest határában.

ROMÁNTAI KÉPEK.

A POZSONYI PETŐFI-SZOBOR, MELYET Szeptember 8-ikán lepleztek le. — Radnai Béla műve.

reá elég figyelmet. Nehéz volt régen föl nem ismerni a hatást, melyet Goethe egyetlen historiai drámája, a tizenhatodik század elején tűzbe és vérbe fojtott parasztlázadás ramatizált históriája tett az 1514-iki parasztlázadás nagy regényére. Báró Eötvös József munkájára. A történelmi levegő, a beállítás Goethe és Eötvös munkájában félreismerhetetlenül rokon. S nem tudom bizonyosan, de azt hiszem, Gyulainál olvastam, hogy báró Eötvös Józsefnek egyik első ifjúkori munkája Goethe Götz von Berlichingenének magyar fordítása volt. Épp úgy, mint az angol történelmi regény atyjának, Scott Valternek. Huszonöt évvel ezelőtt igyekeztem nyomára jutni, hova lett ez a fordítás, mely soha sem jelent meg. De még báró Eötvös fia sem tudott felvilágosítást adni róla. A kézirat eltűnt, vagy lap-pang valahol. Szép fölfedezés volna, ha valaki megtalálná. A magyar irodalomtörténetnek, de a magyar Goethe-kultusznak is szolgálatot tenne vele.

A magyar Goethe-kultusz! Van ilyen is? Van, s azt hiszem, hogy még inkább lesz. Ez a fellendülő kultusz újabb európai áramlat s el fog jönni újra hozzánk is. Talán Franciaországon át, hol most újabb virágjában áll. Faust és Mignon is a francia zene géniusát ihlette meg legelőbb s Rostand most újabb Faust-drámával akarja meghódítani a maga részére (merész vállalkozás!) a francia

közönséget. Magyarországon Goethének mindig voltak tisztelői, mindig volt hatása, ha nem is oly nagy, mint a tüzebb Schillernek. Schiller történelmi romantikája kezdettől fogva megragadta apáinkat s van följegyzés egy derék magyar emberről, a ki levelet irt Wallenstein szerzőjének, kérve és biztatva, hogy írjon drámát a szigetvári hős történetéről. Schillernek tetszett a gondolat, meg is ígérte, hogy foglalkozni fog vele, de Zrínyi-drámája nem született meg soha, Goethe hatását elsőnek talán Kármán József, a Fanny hagyományainak szerzője érezte meg és közvetítette Wertheriádjával a magyar irodalomban. S míg Schiller művének akadt nem egy magyar fordítója már Schiller életében, Goethe a finomultabb izlésű Kazinczy tolmácsolta, sajnos, csak Clavigóval, de megszóltatta Bajza József is. Ez időtől fogva sok történet Goethe átültetéséért és népszerűsítéséért, de nem elég. Bajza Jenő lefordította Werthert, Szigligeti a Nemzeti Színház játérendje számára Egmontot, többen (újabbban Csengeri János, Marczali Erzs) Tassót, Nagy István (elkes, de költőiség nélkül való fordításban), Dóczi, majd Komáromy András, Szabó Mihály és Palágyi Lajos Faust első, Várad Antal Faust második részét, Balla Mihály Götz von Berlichingent első, erőteljesebb alakjában s megjelent a Wahlverwandschaften magyar fordítása is. Nagy érdeme van a magyar Goethe-kultusz fejlesztésében Szász Károlynak és az

Akadémianak. A Magyar Tudományos Akadémia kiadásában jelentek meg magyarul Goethe összes lírai költeményei Szász Károlynak eléggé nem méltányolható fordításában. Szász Károly adta ki magyarul az Akadémia égisze alatt az angol Lewes György pompás Goethe-biográfiáját s az Akadémia Goetheszobája, európai mértékkel mérve is, ritka értékű Goethe-gyűjtemény. Ebből az Elischer féle gyűjteményből indulhat ki majdan az igazi magyar Goethe-kultusz, mely csak ezután fog megszületni. Az idő mindenképpen alkalmas lendülésére. Európai áramlat ébresztgeti, s nem jelentőség nélkül való körülmény, hogy oly férfi ül most az Akadémiai főtükri székeben, ki eddig legkiválóbb magyar ismerője és magyarozója a klasszikus német irodalomnak. A budapesti Goethe-szoba bizony még jelentékeny gazdagodásra vár különösen a magyar Goethe-irodalom részéről. Hiszen még mindig hiányzik polczairól a magyar Wilhelm Meister és a magyar Dichtung und Wahrheit, a mi roppantul nagy hiány.

A Dichtung und Wahrheit, a világirodalom ez egyik legvonzóbb önéletírásainak fejezetei nem egy újabb fölfedezés villamos fényében csillámlanak meg mostanság. Sok régi levelesláda zára pattant le újabban, s hogy egyet említsek, a Napoleon-epizód, melyről Lewes Goethe-életrajzában egyik megragadó epizódja szól, a frankfurti Goethe-leveletár nem egy újonnan feltárt adatával, legújabbban Humboldt Vilmos levelzésének egy értékes sorozatával, életelevenen tárul elénk.

Nagy Napoleon, százhat évvel ezelőtt Sándor orosz cszárral Erfurtba vonul, a világtörténelmi jelentőségű kongresszusra, melyen a két császáron kívül jelen van négy király, huszon-négy fejedelem, velők huszonnégy államminiszter s az uralkodók kíséretében harmincz marsall és tábornok. E kongresszuson Európa újabb térképét fogják megállapítani s eltörlik róla talán Goethe fejedelemének, Károly Lajos hercegnek országát, a kis Weimart. Napoleon kíséretében tartja nemcsak hadvezéreit, hanem a Théâtre Français nagy színészeit is, kik Corneille Cinnáját, Racine Iphigeniáját, Voltaire Mahomet-jét és «La mort de César»-ját lesznek színre hozandók. Ez előadások Goethét is Erfurtba csábították. «Kimondhatatlan gyönyörűségét lelte — írja róla följegyzéseiben Müller, Károly Ágost herceg kancellárja — a francia színházban, s rendkívül érdekes volt, még órák hosszáig hallani nézeteit minden előadás után a hercegnél a francia tragikusok és drámai művészek sajátosságairól. Ilyenkor mindig a legnagyobb izgalom vett erőt rajta, csupa tűz volt és csupa ékesen-szólás. Frau von Recke házában megismerkedett Maret miniszterrel, a kire rendkívüli benyomást tett s a ki beszélt róla a császárnak, mire Napoleon, mindjárt október másodikán, meghívatta magához Goethét.»

A beszélgetés a kor e két legnagyobb em-

bere között majdnem egy óra hosszáig tartott. Kölesönösen roppant hatást tettek egymásra. Goethe egy évvel e találkozás után «a történelem legrendkívülbb tüneményének» mondta Napoleon.

Egyébként nagyon tartózkodó és szófukar volt, ha szóba hozták ezt a találkozását és nagy kár, hogy csak tizenhat évvel utóbb, 1824-ben készített róla rövid megjegyzést «vázlatok» közt. Csak ezt írta: «A császár egy nagy kerek asztalnál ül s reggelizik, jobbján, az asztaltól kissé távol, Talleyrand áll, balján, meglehetősen közel, Daru, kivel a hadisarcz dolgáról beszélget. A császár int nekem, hogy lépjek közelebb. Illő távolságban megállok előtte. Miután figyelmesen reám nézett, így szólt: *Vous êtes un homme!* Meghajlok...»

Csak ennyit irt s nem többet. Ebben is, a mi Napoleon megszólítását illeti, minden bizonynyal tévedés van. De segítségünkre vannak a jó Müller kancellár följegyzései, melyek az események hatása alatt keltek. Töle tudjuk, hogy midőn Goethe visszavonult, hallották, hogy a császár így szól nyomaték-kal Berthierhez és Daruhoz: *Voilà un homme!*

Hogy ezek voltak a császár szavai s nem Goethe későbbi följegyzése a helyes, kitűnik magának Goethének egy leveléből is, melyet vagy két hónappal e találkozás után, 1808 december másodikán irt barátjának, Reinhard napoleoni miniszterrezidensnek, válaszul levelére, melyben említést tett a császár e szavaira. «Tehát — írja Goethe — önhöz is eljutott a császár csodálatos szava, mely-lyel engem fogadott? Abból is láthatja, hogy teljes és tökéletes pogány vagyok, mert reám az *Ecce homot* megfordított értelemben alkalmazták. Egyébként teljes okom van reá, hogy meg legyek elégedve a világ urának ezzel a naivitásával.»

S ugyanazon a napon így ir egy másik levelében, mely kiadójának, Cottának szól: «Szívesen beismerem, hogy nem történetet volna velem nagyobb és örvendetesebb, mint az, hogy a francia császár előtt s hozzá ily módon állhattam. A nélkül, hogy belebocsátkoznám a dolog részleteibe, mondhatom, hogy soha ilyen felsőbbrendű lény úgy nem fogadott, a mennyiben különös bizalommal, ha élhetek e kifejezéssel, *érvényesülöm* engedett s nem nyomaték nélkül fejezte ki, hogy *lényem megfelelő neki.*»

Hogy miről folyt a beszélgetés Goethe és Napoleon közt? Azt a keveset, a mit erről tudunk, megint csak Müllertől s legújabbban Humboldt Vilmos levelezéséből tudjuk meg. A császár a francia költészetről s különösen a szomorújátékról tett néhány megjegyzést. «A sorstragédia — így szólt — sötétebb korszak műfaja volt. Mit akarnak most a sors-tól? A sors a politika!»

Aztán egyenesen Goethét aposztrofálva: «Úgy kellene lennie, hogy a szomorújáték a királyok és népek iskolája legyen, az a legnagyobb, mit költő alkothat. Önnek például

A SZOBOR; KOPITS JÁNOS SZOBORMŰVE. — Kisser fölvétele.

Császár halálát kellene a tárgyhoz mindenképen méltóan megírnia, nagyszerűben, mint Voltaire. Ez lehetne életének legszebb feladata. Be kellene bizonyítani a világnak, mennyire boldoggá tehetné volna Császár és mennyire másképp fordult volna minden, ha időt enged-

tek volna neki, hogy megvalósítsa fenkölt céljait».

Az utolsó fénysugárt az erfurti nagy jelenetre Humboldt Vilmos már említett levele veti. Humboldt 1808 november tizennyolczadikán, tehát másfél hónappal a híres talál-

A SZÍNHÁZ.

POLGÁR SZINTÁRSULATA A SZÍNHÁZ ELŐTT.

A KAPOSVÁRI ÚJ SZÍNHÁZ FELAVATÁSA. — Jelfy Gyula fölvételei.

A NÉP A LELEPLEZÉSEN.

A LELEPLEZÉSI ÜNNEP.

A KAPOSVÁRI KOSSUTH-SZOBOR LELEPLEZÉSE. — Jelfy Gyula fölvételei.

1. Csicsvár a tavnai országútról. — 2. A trónörökös sztrópkói lakása (Ocskay brigadéros egykori lovagterme). — 3. Felső-vizközi részlet. — 4. Lipót Salvator főherceg lakása Felső-Vizközön. — 5. A Felső-vizközi Rákóczi-kastély, a külföldi katonai attachék szállása.

AZ ÉSZAK-MAGYARORSZÁGI HADGYAKORLATOK SZINHELYÉRŐL. — Balogh Rudolf felvételei.

1. A sztrópkói szolgabírói hivatal (a trónörökös szállása). — 2. A trónörökös szalonja. — 3. A trónörökös ebédlője. — 4. A sztrópkói templom (az egykori vár őrtornya). — 5. Részlet a sztrópkói templomból.

AZ ÉSZAK-MAGYARORSZÁGI HADGYAKORLATOK SZINHELYÉRŐL. — Balogh Rudolf felvételei.

kozás után meglátogatta Goethét s másnap a következőket írta Rómában tartózkodó feleségének, Humboldt Karolinának:

«Goethének hosszú beszélgetése volt a francia császárral, melynek egészen hatása alatt van. Az egyszerű történeti előadás, mint tudod, neki nem tulajdona. De a beszélgetés főtárgyai *Werther szenvedése* és a *francia színpad* volt. Werther szenvedésében a császár kifogásolt egy helyet, mely, Goethe biztosítása szerint, elkerülte minden más olvasó figyelmét. Oly helyet, mondja Goethe (a helyet magát nem akarta megjelölni), hol egybeöltötte a való történetet a költött dologgal, hol a kapcsolatot, hite szerint, nagy művészettel csinálta meg, de a hol a császár valami bizonytalanságot vett észre. A császár, mint Goethe mondja, hihetetlenül alaposan, versről-versre ismeri a francia színműirodalmat és nem hódol neki oly feltétlenül. Úgy mondja, kiválóképpen szigorú a Jellemek következtetességének megítélésében s a történelmi és költészeti indítékok szembeállításában. Goethének leginkább az tűnt fel benne, hogy költészeti és irodalmi dolgokban nem hibáztatott semmit se a nélkül, hogy mindjárt meg ne mondta volna, hogy mivel kellene pótolni az illető helyet».

—a.

AZ ÉSZAKMAGYARORSZÁGI HADGYAKORLATOK.

A történelmi nevezetességű duklai hegyszoros szomszédságában, *Sztropkó* és *Felsővízköz* községek körül *Zemplén* és *Sáros* vármegyék területén, az *Ondava*-folyó völgyében szeptember közepén zajlanak le az ideai hadgyakorlatok. A *kassai* 6-ik, a *przemysli* 10-ik, a *lembergi* 11-ik s a *budapesti* 4-ik hadtestek csapataiból összeállított hadtest, összesen mintegy 150,000 ember fog tehát gyakorlatozni e területen, mely egykor *II. Rákóczi Ferenc* fejedelem tulajdonát képezte.

A Galiciából a duklai soroson felvonuló északi sereg, mely a *przemysli* 10. és a *lembergi* 11. hadtestet öleli fel, *Frigy* főherczeg vezetésével kezdi meg a támadást a többi hadtestből összeállítandó, jóval kisebb déli sereg ellen, a melynek *Frank* Líbor hadsereg-felügyelő lesz a vezére. Az egész csapat mintegy 126 gyalogászólaljból, 96 lovasszázadból áll, a melyekhez 380 ágyút és 150 géppuskát osztanak be.

Most történik először, hogy a főhadiszállás az utolsó vasúti állomástól 32 kilométernyire, illetve *Bártfa* felől az utolsó állomástól 52 kilométernyire lesz, érthető tehát, hogy a hadvezetés különösen az utakra fordít nagy gondot Sztropkón és a vidéken, hogy az ágyúk, löszercsók, az élelmet szállító és nehéz főzőkocsi, a páncélozott autók nagyobb nehézség nélkül közlekedhessenek.

Újítás lesz az élelmezés terén is. Az utolsó napokig nem halmoznak össze élelmiszert, mint régebben, hanem úgy élelmezik a csapatokat, mint háború idején: az élelmezésre szánt ökörsordákat bizonyos távolságban a csapatok után hajtják. Az utolsó öt napon a szabad ég alatt táboroznak a csapatok, esős idő esetén pedig hordozható sátrakban fognak tanyázni.

A kenyérkészletet Sztropkón fogják előállítani, hol nyolcz tábóri sütőkemenczét állítanak majd föl a *Bercsényi*-utca végén.

Sztropkó hajdan elsőrendű határőrség volt. Ennek a régi várnak egyik épen maradt szárnyában lakik *Ferencz Ferdinánd* trónörökös. A várat 1245-ben a már kihalt *Zudar*-nemzettség építtette, később pedig a vár királyi adományként a szintén kihalt *Pethő* grófokra szállt. Később, *Rákóczi* fejedelem után *Ocskay* brigádéros, majd a *Perényi*-nemzettség birtoka volt 48 faluval együtt. Ma már az egész sztropkói járásban e nemzetiségek egyetlen tagjának sincs birtoka, földjeiket részben a Galiciából bevándorolt zsidók, részben az Amerika földjén meggazdagodott parasztság foglalta el.

Ferencz Ferdinánd trónörökös szállása történelmi nevezetességű hely. Lakosztályával a Zemplénmegye közönségének birtokában levő egykori sztropkói vár emeletes szolgabírói hivatalának földszintjét szemelték ki, a hol a

ARRIGA, A PORTUGALI KÖZTÁRSASÁG MOST MEGVÁLÁSZOTT ELNÖKE.

török hódoltság idején megyegyűléseket tartottak.

Az egykori lovagterem lesz a trónörökös fogadója és ebédlője mellett lesz a háló- és fürdőszoba. A díszes lovagtermet *Napoleon*-korabeli empire-stilusban rendezte be a házigazda, *Malonyay* Tamás sztropkói főszolgabíró. A trónörökös lakosztályának falai az 1881-ben elhunyt *Szemere* Miklós költő hagyatékából maradt s ma már ritkaságszámba menő fegyvergyűjtemény van elhelyezve, továbbá *Malonyay* Ferencz néhai ömői várkapitány régi fringái, buzogányai és ezüst szervizei és sok egyéb családi ereklye.

Jenő főherczeg hadsereg-felügyelő és *Lipót Szalvator* főherczeg tüzérségi felügyelő a felsővízközi főszolgabírói lakban lesznek elszállásolva, a külföldi katonai attackák pedig *Rákóczi* fejedelem egykori terjedelme, földszinti megszálló kastélyában fognak lakni, mely legutóbb még *Szirmay* Gyula méneskari őrnagy kúriája volt.

Magánházban fog lakni *Krobatin* tábornok, nagy, a hadügyminiszter helyettese, *Hazai* Samu honvédelmi miniszter a felsővízközi gyógyszerésznél, továbbá *Gregori* osztrák honvédelmi miniszter és több tábornok-döntnök. A sztropkói főhadiszállás az ottani *Ferencz*-rendiek zárdájában van elhelyezve. Nem messzire az őrségi templomtól, melynek negyvenöt méter magas tornya a budavári Mátyás-templom őrtornyához hasonlatos. Tágas erkélyéről pompás kilátás nyílik a hadgyakorlatok területére. A most plébánia-templomul szolgáló vártemplom Zemplén legszebb temploma. Remek barokkstilű oltára s egyéb berendezése is a híres *leleszi* templomával vetekedik. Úgy a templom, mint a remek őrtorony a műemlékek országos bizottságának felügyelete alatt van, a mely nemrég renováltatta a faragott kövekből épült tornyot. A templom tágas kriptájában alusszák örök álmukat a sztropkói uradalomnak évszázadokon át volt urai, a *Zudar*-nemzettség és a *Pethő* grófi nemzetiség kihalt családtagjai.

Markó Miklós.

AZ OJTOZI-SZOROS.

Háromszék megyében vagyunk, a Székelyföld egyik legszebb részében. Szép ennek a fekvése, népe, történetének multja. Természetes gyógyforrások, fürdők, virágzó faipar-vallalatok váltakoznak előkösorúta hegyekben, az Olt hajjai a háromszéki síkság búzatermő földjeit csókossák. Gábor Áron és a többi sok vitéz utódai ma csendes földmívelő nép. Elhaltak a csaták zajai, elvonult az ellen, és az egykor nehéz csatákat látott kőkösi hidon — felidézve a mult dicső emlékeit — haladunk át Szentgyörgyig. Gábor Áron és a többi sok vitéz utódai ma csendes földmívelő nép. Elhaltak a csaták zajai, elvonult az ellen, és az egykor nehéz csatákat látott kőkösi hidon — felidézve a mult dicső emlékeit — haladunk át Szentgyörgyig, onnan Kézdivásárhelyre, hogy itt kipihenve magunkat, másnap újult erővel foly-

tathassuk utunkat Bereczken át az Ojtozi-szorosba.

Bereczkből éjszakkéleti irányban visz egyre emelkedő utunk a *Magyaros-tető* felé. A hegy oldalán közvetlenül a serpentin út mellett van boldog emlékü Erzsébet királyné emlékoszlópa. Ettől nem messze erdőbe ér utunk, s fenyőtől tarkított bükkösön haladunk a tetőig, a mely 865 m. magasán fekszik a tenger szintétől. A Magyaros-hegy csúcsáról széttekintve, hátunk mögött látjuk a háromszéki síkságot, északra a csiki havasokat, délre a bereczki erdőségek rengetegét, s előttünk egy hatalmas medenczét, melynek csak éjszakkéleten van szűk nyílása. A medence közepén néhány ház, egy kápolna s fűrésztel: Ojtoz község. A tetőről 15 kanyarulatban halad le az út a községbe, mely 636 méternyi magasságban fekszik a tenger felett. Köröskörül kaszálókkal borított hegyoldalaktól körülvéve, melyek tetején fenyvesek zárják be a láthatár körvonalait. A csinos kisközségben áthalad a Csontos- és Magyaros-tetők közül előtörő Ojtoz-patak, mely innen kezdve mellénk szegődik s kalcuzunk utunkban. A község alsó részén van a *Rakotttyás*, ennek lábánál volt még nem régen a vám, mely ma a lennebb fekvő Sósmező községben van. A Rakotttyástól kezdődőleg fenséges az utunk. Az Ojtoz-patak a szűk szorosban, fenyvesek és bükkösök közt, nagy sziklákön zuhogva siet, alá a román határ felé, jobb oldalán az országút, melyet néhány évtizeddel ezelőtt készítettett az állam nagy nehézségekkel, de a mely ma egyike a legszebb, legpompásabb útjainknak. Helyenként a technika hatalmas alkotmányain a víz másik oldalára kerül át az út, mintegy azt akarva ránk erőszakolni, hogy a szorosnak mind a két oldalát egyaránt szemléljük. Az út jobb oldalán, Ojtoztól nem messze van a *II. Rákóczi* György idejében épült s a róla elnevezett Rákóczi-vár, melynek romjait ma kaszáló fedi. Itt-ott ugyan látható még faltörődék, a mi sejteti velünk, hogy itt vár állott hajdanában. Ettől nem messze van a *Karaszló-vizesés*, a hasonnevű pataknak az Ojtozba ömlésénél. Alább a *Gyilkos* szikla, a melyen 1788-ban legyilkolták a fegyvereiket tisztogató és semmit nem gyanító székely őrséget a rejtékutakon betörő törökök. Innen a neve a sziklának s az alatta, az út mellett levő forrásnak, melynek jéghideg vize frissítőleg hat a vándor fáradt tagjaira. A *Gyertyános* völgyén s az ugyanilyen nevű patak feletti szép fahidon áthaladva, elérjük hazánk legkeletibb helységét, *Sósmezőt*. E kies fekvésű község belsőleg is csinos, rendezett; jóra való székely és oláh lakossággal. A nyugoti részen s nagyon elhanyagolt állapotban levő dús sórtartalmú fürdője inkább magánjellegű. Sósmező néhány évtized óta hatalmas fejlődésnek indult erdőipara által, különösen a mióta megszünt semleges terület lenni, s az ojtozi-vám áthelyeztetett ide, mert azelőtt a magyar vám Ojtozon volt s ilyen ezen és a romániai, hírtai vám közé beékelve, lakói csempészésből tengették napjaikat. A község keleti szélén a házak kerítései mellett vonul el a magyar román határ.

Schmidt Tibolt.

REZÁNOV.

REGÉNY.

(Folytatás.)

Irtá Atherton Gertrude. Angolból fordította Esty Jánosné.

XIII.

— Concha, — kezdte Sturgis váratlanul, — akar a feleségem lenni?

Concha, ki a rózsálgas árnyékában, a folyosó végében ült és azzal volt elfoglalva, hogy Gertrudis Rudisinda számára egy kis ruhát varjon, e váratlan kérdésre jól megszúrta ujját.

— Madre de Dios! — kiáltott fel bosszúsán. — Nem voltam elkészülve az ön részéről ily oktan beszédre és most megszúrtam ujjamat és bevéztem a kis ruhát. Most már ki kell mosatnom, még mielőtt felvennék, pedig sokkal szebb, a mig ki nincs mosva.

— Nagyon sajnálom, — felelt bűnbánóan Sturgis. — De nekem az a véleményem, hogy ha egy férfi feleségül óhajt venni egy leányt, legjobban, ha egyenesen megkéri a mellőzi a sok

A GYILKOS.

sóhajtozást, czélozgatást és szerenádot, szóval az összes színpadra illő komédiát.

— De kérje meg a leány kezét legalább előbb szüleitől.

— Igaz. Én egészen amerikai ember módjára jártam el. Beszélhetek Don José-val és Donna Ignációval, Concha?

— Én meg nem akadályozhatom abban. Nem, William, én többé sohasem fogok kaczerkódni önnel. De haragszom, hogy ily oktalanságokat beszélt. Milyen jó barátok voltunk mindig! Óraszámba elbeszélgettem, olvasgattunk együtt, szüleim úgy megbíztak önben, mintha fivérem lenne. De hagyjuk ezt. Egy új könyvet látok kezében. Miért nem mutatta meg nekem inkább, a helyett, hogy szerelmet vallott? Adja ide kérem.

— Ezt későbbre tartottam fenn, elsősorban azért jöttem most ide, hogy megkérdjem, akar-e a feleségem lenni és megkapjam rá a választ. Nem mertem volna önt e kérdéssel terhelni, de az utóbbi időben nagyon megváltozott a helyzet, felnyílt a szemem, a gondolat, hogy önt elveszíthetném, oly rettenetessé vált előttem.

— Ön talán orosz theat ivott? — kérdezte Concha, nyugodtan tovább öltögetve, de a pillantásban, melyet feléje röpített némi gonoszság villant meg.

— Úgy van, — felelt az amerikai. — Sohasem tudtam elképzelni, hogy ön akár Raimundóhoz, akár Ignációhoz, vagy bármelyik más caballeróhoz menne feleségül. Ők nem gondolnak, nem beszélnek egyébről, mint löversenyről, kártyáról, kakasviadalról, szerelemről, meg cigarettáról. Én mindig azt képzeltem, hogy ön itt fog maradni szüleinél, hol legalább láthatom és olykor beszélhetek önnel. De el kell ismernem, hogy ez az orosz kiváló ember. Gyűlölöm, de azért jobban tetszik nekem, mint bármelyik más férfi, kivel eddig találkoztam.

Tegnap este ott marasztott magánál egy pohár puncsra és angolul beszélgettünk majd egy óra hosszat. Azaz, hogy ő beszélt, én pedig szívesen hallgattam volna, akár reggelig is. Azt

kívánom, bár meg tudnám vetni, de azt hiszem gyűlölni sem vagyok képes.

— Nos? — kérdezte Concha. Szemeit lesütötte munkájára, nehogy árulói legyenek benső boldogságának.

— Nos?

— Miért gyűlölné őt?

— Miért kérdezi ezt tőlem, Concha, mikor tudja, hogy az orosz kirekeszt mindnyájunkat az ön társaságából és szép szemei senkit sem látnak meg önön kívül?

— De miért féltékenyedik ön e miatt, William? Ő csupán tökéletes világfi, kinek második természetévé vált mindenkiel szemben udvariasnak lenni, viszont én a Commandante leánya vagyok.

— Ő jobban szereti önt, mintsem azt saját magának bevallja.

— Valóban azt hiszi, William? — Hangja még mindig ártatlanul, nyugodtan csengett, ámbar bájos arcát lassan előntötte a pir. — És ha úgy lenne is, mit következett ön ebből? Nem voltak-e már sokan szerelmesei belém? Azt képzelem, hogy a legelső idegen meghódította engem?

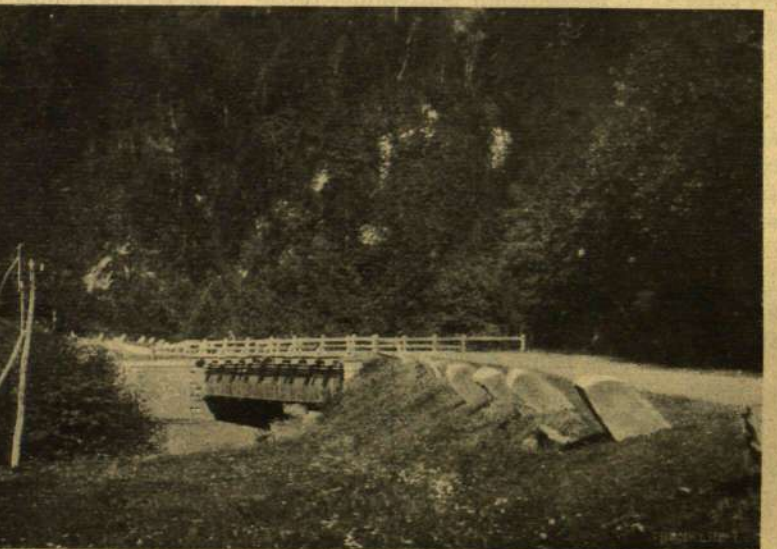
— Nem tudom, mit gondoljak.

Conchában az izgatottság haraggá változott, villogó szemeit az amerikai mogorva arcára emelte.

— Arra merészel ezzel czélozni, hogy azért féltékeny rá, mert bizonyosra veszi, hogy szeretem, egy idegent, kit csak egy hete ismerek, ki engem gyermeknek tekint, kinek soha, soha sem jutott eszébe, hogy...

De önrzete segítségére jött és megakadályozta, hogy elárulja magát. Felső ajka megáradt, tartása merevvé lett és gépiesen folytatta a varrást.

— Ön megérdemelné, hogy a gyűszűmmel megfrieskazzam azt a hóboros fejét. Ön sem jobb Ignációval, vagy Fernandónál. Micsoda jeleneteket rögtönöztek ezek előttem! Ki akarták hívni az orosz! Hogy kinevette volna őket! Azzal fenyegetőztem, hogy mindkettőjüket át-

A GYERTYÁNOS HÍDJA.

OJTOZ TELEP.

KÉPEK AZ OJTOZI SZOROSBÓL. — Schmidt Tibolt amateur félfotóelei.

AZ ÚJPESTI ÚJ NÉPSZÍNHÁZ.

életemet eltölteni és — hirtelen mintha egy belső vízió jelenne meg előtte, kiejtette a munkát kezéből és meredten bámult a rózsalugásba — álmodni, ama gyönyörteljes életről, melyet ifjúkorunk ígért, de melyet soha valóra nem váltott és mely ha valóra válna is, talán elkoptatná azt a mindennapi élet semmisségeivel teli forgataga úgy, hogy még emléke sem maradna meg!

— Concha, — kiáltott Sturgis hevesen. — Én annál külső sorsot teremhetnék önnek. Elvihetném innen Bostonban, Európába. Megláthatná, megízlelhetné a nagyvárosi életet, melyre mindig vágyakozott, melynek létezésében eddig alig hitt, része lehetne az ott kínálkozó élvezetekben. Beszéltem már önnek a színházakról, operákról, meglátogathatná a világ legjobb színházait, viselhetné a legszebb ruhákat, legdrágább ékszereket, bemutatkozhatna az udvarnál, megbámulhatná a nagy művészi alkotásokat. De nem azért beszélek így, hogy önt megvesztegessenem, — dadogta kínosan elpirulva. — Isten ments, hogy ilyen aljasságra vetemedjem! Csupán az ötlött hirtelen eszembe, hogy ezzel az én haszontalan pénzzel részese lehetnék ön mindabban, a mire ön hivatva van. Mily boldogság lenne Európát bejárni önrel, mily boldogság!

Remegő hangja megcsuklott, nem mert a leányra nézni. Emezt még mindig meredten bámult a rózsalugásba. Ragyogó, fényes látomány jelent meg előtte, keble hullámozott, ajkai szétnyíltak, ott látta magát, de nem egyedül. És nem ama becsületes ifjú oldalán, ki azt felidőzte előtte! Egy pillanat múlva tagadólágráztta meg fejét és jóságos szemeit kérője izgatott arcára emelte.

— En soha sem látom meg Európát — szölt csendesen — és soha sem megyek férjhez.

— Még akkor sem, ha az orosz kéri meg? — kiáltott Sturgis feltékeny kétségbeeséssel.

De Concha nem gerjedt újra haragra. — Nem szándékozik ő egy igénytelen kaliforniai kisleányt abban a megtiszteltetésben részesíteni, hogy megkérje őt, ossza meg vele mindazon dicsőséget, mely Európának egyik legfényesebb pályafutásához fűződik —

felelt nyugodtan. — E felől nyugodt lehet ön. Ő nem tanúsított több figyelmet irántam, mint a mennyi engem, mint a Commandante leányát megillet. Ha én kissé kaczerkodom is vele és ő egy kissé udvarol is nekem, az még nem jelent semmit. Nem férfi ő is? Egy hónap múlva már nem is emlékezik létezésemre. A világ, az ő világa telidesteli van szép leányokkal.

— Ön nem beszélt volna így még egy héttel ezelőtt — szölt Sturgis fején találva a szöveget. — Nem indokolja az ön eddigi élete az ilyen szerénységet.

— Nem tudom megadni a magyarázatot, de úgy tetszik nekem, mint ha ő hozta volna ide közénk a nagyvilág szellemét. Abban egészen bizonyos vagyok, hogy sok olyan dolgot megértek most, a miről még ezelőtt egy héttel fogalmam sem volt. Csak egy héttel ezelőtt! Madre de Dios!

E szavaira Sturgis, tökéletes úriember léteére nem tett semmiféle megjegyzést.

XIV.

Arillaga kormányzó, Argüello parancsnok és Rezanov kamarás együtt ültek a Presidio nagy szobájában, testben kielégítve egy, az érdemes padre Landeatát dicsőítő lakoma által, de szellemük annál éberebb volt. A két kaliforniai notabilitás megérkezése után Rezanov Davidot Langsdorffal partra küldte, hogy általuk tolmácsolassa halálját ama nagylelkű vendégszeretetért, melyben őt magát, tisztjeit és hajója legénységét részesítették. A kormányzó felelősképpen nagy bőbeszédűséggel jár a bocsánatot, hogy haladéktalanul személyesen nem jelent meg a «Juno»-n, előkelő vendége üdvözlésére. Mentségeül előrehaladott életkorát és azon tényét hozta fel, miszerint százhét évesen megérte volna, hogy látogatást tegyen a parancsnok házában. Rezanov természetesen eleget tett a meghívásnak és most ott találta magát azon emberek társaságában, kik sorsát kezökben tartották.

Don Joset leánya, Concha, nagy ügyességgel jó véleményre hangolta; sőt, barázdas arca érdeklődést és jóindulatot fejezett ki, bár lelkében még ott lappangott némi gyanú. A szikár, magistermetű kormányzó azonban, ki oly méltóságteljes volt, mint az csak egy szőke spanyoltól tellett — szinte megmerevedett ama feszes magatartásban, melyet szertartásos alkalmakra tartogatott — mivelhogy rendes körülmények közt jókedvű, barátságos úriember volt, a ki szerette a tréfát, — éles, szürke szemeit félig lehunyta ama igyekeztében, hogy átlásson egy rettegett népfaj meg képviselőjének szándékain. Rezanov nagy nyugalommal szivta szivarát, lehetőleg kényelmbe helyezkedett a sikos viaszosvászonnal bevont karosszékben, bár ő sem maradt el a többiek elől a szertartásosságban és addig kerülgette a tárgyat, míg a kormányzó egy odavetett megjegyzésével el nem árulta magát.

A mit excellenciát nekünk az orosz telepítvényesek szomszéd jóindulatáról elmondott, nagyon felkeltette érdeklődésemet, de hogyha Oroszország háborúskodik Spanyolországgal... — De ez nincs így! — vágott vissza Rezanov csipősen. — Napoleon Bonaparte beékelte magát a két ország közé. Nem is törhetnének

egymásra, még ha akarnának is. A míg ez az ember nincs leverve, addig Európában nem viselhet hadat egymással más nemzet.

— Valóban! — kiáltott Arillaga, — erre csakugyan nem jöttem volna rá magamtól!

A Commandante pedig a bitoló neve hallatára kiköpött és a «Chinechosa» szót morogta. Rezanov, ki emlékezett Conchával való legelső beszélgetésére, őszinte rokonszenvvel nézett szemébe a rendületlen royalistának.

— Nincs ennél jellemzőbb elnevezés számára, — szölt. — És minél előbb lerázza őt nyakáról az egyesült Európa, annál jobb. De a míg az be nem következik, egyenlő sérelem alatt nyög az önk háza az enyémmel.

— Jól mondja, — morgott a kormányzó. Nagyon örvendek, hogy a fenyegető háború lidércnyomása nem nehezedik többé szegény Kaliforniánkra. O'Cain kapitány két év előtti fosztogatása aggálylál töltött el, mert ő elrabolt tőlünk vagy ezerkétszáz darab vidraprémet, az emberei pedig mind aleutiaiak voltak, a császár alattvalói! Egy néger szökevény azt vallotta, hogy az önk Társulatának igazgatója, Bazánhov — neve ismeretes előttünk! — bocsájtotta őket az amerikai rendelkezésre még pedig azon czélból, hogy partjainkon fosztogassanak!

Rezanov vállat vont és hanyagul odavetette: — Majd megkérdezem Bazánhov-tól, ha visszatérnek Sitkába és tudatom önökkel a tényállást. Inkább azt tartom valószínűnek, hogy az aleutiaiak voltak szökevények. Ez az O'Cain nem az első amerikai, ki elcsábította őket, mivel valamennyien kitűnő vadászok és kalandvágyók. Igen sokszor alkalmatlankodnak a Társulatnak jobb ellátás iránti követelésükkel, a mit nincs módunkban nekik megadni, mert Szibérián keresztül sok nehezéssel jár az élemezés. Midőn tehát elérkezett az idő, hogy utazásomat folytathattam, elhatároztam, hogy ellátogatók ide és felajánlom önöknek az évenkénti csereüzletet. Nekünk szükségünk van mindenemű lisztartalmú élelmiszerekre, viszont nem akarom azzal kétségbevonni az önk tájékozottságát a mi északi telepeseinket illetőleg, hogy kimutassam, mily előnyös lenne Kaliforniára nézve is egy ily megállapodás!

(Folytatása következik.)

A HÉTRŐL.

A gyakorlati élet eseményei néha csodálatos élességgel világítják meg az eszmékért folyó küzdelmeket, s az idealisták jól teszik, ha megfigyelik az ilyen eseményeket. Ime napjainkban oly eredmények közelbe jutottak a világkébe buzgó apostolai, a minőkről álmodni is alig mertek fél-század előtt, s mégis olyan okból merült fel a háború veszedelme Francia- és Németország között, a minő okon Homér harckedvelő dalai is legfőbb röstelkedve tették volna fejükre a tarajos sisakot. Mindössze egy német család látta vesztélyeztetve az üzleti érdekeit, s legfőbb nehézség német kereskedő látta megnehezítve abbéli reményeit, hogy silány portékáját könnyű szerrel szózhajta a marokkói tapasztalatlan benzölöttre, s már is megindult Afrika felé az első csatahajó, felidőzve egy világháborúnak összes borzalmaival. S bár az imminens veszedelem ma már ügylátszik elmúlt, két kormány diplomáinak összes ügyessége, két nemzet egész józanságára, két ország közvéleményének teljes higgadtására van szükség még most is, hogy teljesen eloszlassák a nagyobb baj keletkezésének lehetőségét. S történt ez a dolog akkor, a midőn előzőleg a világ minden nagy hatalmának diplomái barátságos egyességben alapították meg ép a marokkói kérdést, kijelölván s nemzetközi oltalom alá helyezvén a hatalmi szféráknak határait. Ma, midőn a királyi szeszélynek megvannak már a maga korlátai, midőn a nemzetközi választott bíróságok elve egyre nagyobb tért hódít, a midőn a háború felidőzése sokkal nagyobb felelősséggel nehezedik a kezdő fél lelkiismeretére, sokkal kisebb okon támadhat a veszedelem, mint a barbárság legsötétebb századaiban. Mert elég hozzá az emberi indulatok legbitványabbja, a kenyéririgység.

*

A leányiskola előtt.

A fiúiskola udvarán.

SZEPTEMBER ELSEJÉN.

S ne gondolja senki, hogy ez a meghízott militarizmus miatt van így, s a veszedelem azért vált fenyegetővé, mert a nemzetek állig vannak fegyverkezve, s készen találja őket a háború kitörése. Épen ellenkezőleg áll a dolog. A francia kormány bizonynyal igen keveset törődött volna a német követelésekkel, ha azok mögött nincs egy minden pillanatban mozgósítható haderő, s tisztán a maga érdekei szerint irányította volna a marokkói politikát, a mely politikához az is tartozik, hogy kénye-kedve szerint fosztogassa a benzölötteteket.

A militarizmusnak megvannak a maga veszedelmei, de a világbékének, s az emberi munkásság csendes gyakorlatának minden hadseregénél nagyobb ellenségei ép azok, a kik merő idealizmusból a katonaság eltörlése érdekében agítálnak. Fenekestől csak ott fordul fel a társadalmi rend, ott lesz kilátás nélkül a polgári foglalkozás, ott érvényesül az ökológia, a hol vagy egyáltalában nincs állami hatalom, vagy pedig nincs annak kezében nyers erő, melylyel féken tarthassa az erőszakot. A katonailag nem szervezett középkori Európát végig rabolták egészen jelentéktelen népek harcos csapatai. Itáliában magából a nemzet fiaiból alakult ezrekkel álló rabló csapatok, — mikor hiányzott az állami erő, — hogy merőben fosztogatásból éljenek, s adót vessenek ki a békés polgárok lakta városokra. Különösen a XIV. századbeli Itáliának a története tanulságos ebben a tekintetben. Midőn a római császárság tekintélye végleg aláhanyatlott, IV. Károlyt csak azzal a feltétellel engedték Rómába, hogy ott csakis a templomokat látogathassa s még a koronázásának napján elutazták, midőn a nápolyi királyságot földig alázta a mi Lajos királyunk, midőn a pápák Avignonba tették át lakásukat s egész Olaszországban nem volt hadsereg, azonnal szervezkedtek rablási alapon a «katonai testvéri szövetségek». A német Werner, a spanyol hercegek utódai, «az isten, a részvét és a könyörület ellensége» (mint a hogy címre hirdette) megalakította az úgynevezett «nagy kompániát», s rendszeres háborúkat folytatott a városok ellen, melyek adófizetésre nem kötelezték magokat. Gróf Landau megadózta a pápai birtokokat, s nevetve mondta a pápai legátusnak, hogy az ő hypothekáját a tartományok képezik, melyeket kirabol. Monreale, a johannita rend priorja, százötven ezer aranyért állott rablóbandájával a velenceiek szolgálatába. János habsburgi herceg a Szentgyörgyről nevezett rabló kompániát szervezte németekből, svájciakból, olaszokból és magyarokból, mely csapása volt egész Itáliának. A «főher» kompánia angolokból, franciákból, gascogniakból verődött össze, s Hawkwood parancsnoksága alatt állott, kinek szobrot emeltek templomukban a firenzeiek. Nem volt egész Itáliában senki,

a ki szembe mert volna a rablókkal állani, vagy a kinek szabadsága és élete biztonságban lett volna, hacsak pénzen meg nem váltotta magát.

A miknek elmondásából pedig nem az következik, hogy a militarizmus mellett akarunk irni dicsőretet, hanem csak az, hogy nem értjük azokat a kik elakarják végleg törölni a hadsereget.

*

Amoda fentebb, «a kenyéririgységet» mondtuk okul. Mert valójában csakis arról van szó, és nem magáról a kenyérről. Egy tartomány vagy ország birtoka, nem jelent mindég kenyeret, annál kevésbé vagyon. Bosznia és Hercegovina a miénk s ugyan mit ér? Politikailag kolonc, gazdasági szempontból pedig teher. Nem hogy hasznát nem húzzuk belőle, hanem milliókat nyelt el eddig is, s ma is nyolcz milliót fizetünk reá esztendőnként. Nagy kérdés, hogy Marokkó többet ér-e, — daczára nagyságának, — mint Bosznia. Kivált egy olyan nemzetnek a kezében, mely nem tud gyarmatosítani. Már pedig a francia ilyen. Valaha roppant gyarmatai voltak a világ különböző részeiben, ma legnagyobb részek elveszték. Kelet-India tetemes része francia birtokot képezett, Észak-Amerikában Louisianában franciák kezdtek a gyarmatosítást, övök volt egész Kanada. S ezekből az értékes birtokokból semmit sem tudtak megtartani. És érdekes jelenség, hogy míg a régi római úgy értett a gyarmatosításhoz, mint se előtte se utána egy nép se soha, azalatt ép a latin fajok e tekintetben csaknem ügyefogyottak. Spanyolország nagyobb területeket mondhatott valaha magáénak, mint a mekkorák Augustus császár birodalmát képezték, s ma alig maradt meg belőlük valami. Pedig e területeken műveletlen és gyér népesség lakott, a melyet könnyű volt meghódítani, s nem lett volna nehéz megtartani. Gyarmatokat alapítani a portugallok is tudtak, de azokat megtartani, nekik se volt erejük. Mikor Vasco de Gama felfedezte a Kelet-Indiába vezető tengeri utat, midőn Cabral kitért Brazília partjain, és Albuquerque Malakkában a portugall lobogót, s a pápa elismerte 1514 június 7-ikén kelt bullájában, hogy minden föld a Non foka és India között az övék: úgy tetszett, hogy egy világbirodalom alakult meg, mely úr lesz sokáig a földkerekség összes vizein. S ilyenmő uralomnak még a nyoma is örökre elveszett! Hogy vajjon a németek ügyesebbek lesznek-e a gyarmatosításban, mint a latin fajok, s el fogják-e érni ebben a tekintetben fajrokonait az angolokat: ez még a jövő kérdése. Hogy nagy erővel fogtak neki, az bizonyos, de ez még nem biztos záloga, csak egyik feltétele a sikernek.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

A debreczeni városi nyomda története. A mint a reformáció a maga terjeszkedő czéljainak érdekében elterjesztette nálunk a nyomdászatot, csakhamar megalakult Debreczen város később művelődéstörténeti szerepre jutott hírneves könyvnyomdája. A reformátorok egyike, Huszár Gál alapította 1561-ben s ez év májusában került ki belőle az első nyomtatvány, Pál apostol a Colossabeliekhez írt levelének «predikáció szerint való magyarázata» Melius Pétertől. Ez időtől fogva megszakítás nélkül működött a nyomda, csakhamar a város gondozásába kerülve. A derek debreczeni czivisek az idők minden viszontagsága közt is mindig áldoztak nyomdájukra s ellenállottak minden olyan törekvésnek, a mely ki akarta csikarni kezükből. Hogy ennek a nyomdának mekkora fontossága volt művelődésünk, mutatja az az adat, hogy abból az 1789 magyar nyelvű nyomtatványból, melyet néhai tudósunk, Szabó Károly összeállított a könyvnyomtatás meghonosodásától a szatmári békéig, 262 jelent meg a debreczeni nyomdában, s ennél több nyomtatványt csak az erdélyi fejedelmek védelme alatt álló kolozsvári nyomda bocsátott ki ebben az időben. Itt jelentek meg: Melius Péter munkáinak java, Félégházi Tamás új testamentuma (1586), Medgyesi Pál több munkája, Verbőczy tripartitumának egy többször lenyomatott, közkeveltségű kétnyelvű kiadása, Debreczeni János, Diószegi K. István s a reformáció más vallásos íróinak művei. A város 1723-ban vette a nyomdát saját kezelésébe s igyekezett mindig színvonalon tartani. A XVIII. században még némi pangásba jutott a nyomda, de a XIX. század elejének szellemi fellendülése ismét fellendítette. Számos művelődés- és irodalomtörténeti nevezetességű könyv került ki belőle, úgymint többek közt Budai Ézsaiás Magyarország története, a Diószegi-Fazekas féle füveskönyv, az első magyar összefoglaló statisztikai munka: Ercesei Mátyás, az egykor híres debreczeni kalendáriumok, Szentjóni Szabó László versei, stb. Azóta máig is virágzik s egyik fontos és nyomatos tényezője Debreczen mai szellemi életének. Most 350 éves jubileumát ünnepli s ezt az évfordulót szeptember 17-ikén szép ünnepel akarják megörökíteni. Erre az alkalomra Csűrös Ferencz kollegiumi tanár megírta a nyomda negyedszázad éves történetét, nagy szeretettel, sok és gondos utánjárással; levéltári kutatás alapján sok új adattal járul hozzá régi magyar művelődésünk képiéhez. A hatalmas könyv, melynek első része a nyomda története, második része pedig adattár, díszes és izléses kiállításával egyuttal szép bizonyítéka a nyomda mai teljesítő képességének is.

A «Budapesti Szemle» szeptemberi füzetének első közleményében Thallóczy Lajos egy nagyon érdekes részletet közöl Kálmay Benjamin, a nagyemlékű államférfi irodalmi hagyatékából. Egy kis mémoiréféle ez az 1878-iki kelet-ruméliai pacifikáció korából s e történeti szempontból fontos esemény egyik epizódját, a jeni-zágrai néplázadást írja le. Alexander Bernát sok kitűnő megfigyeléssel írt tanulmányt ad Lear királyról, Anadolí állnóval cikksorozat kezdődik Jegyzetek

Tisztelt hölgyeim!

Kézimunka árjegyzékem megszűnt!

Ennek szétküldése nagy kiadással járt és megdrágította az árut!

Iskolázott személyzetem minden megrendelést szakértelemmel eszközöl. Minden szállítmányért felelősséget vállalok!

Kézimunka és kézimunkaanyag legolcsóbb bevásárlási forrása

a 30 év óta fenálló cég

HOFFMANN GYÖRGY IV., SEMMELWEISS-UTCZA 5.

(a Gentry Kaszinó mellett)

Rozsnyay chininczukorkája

Többzörösen kitünt. 1869-ben a magyar orvosok és természetvizsgálók húméi vándorgyűlésén negyven arany pályadíjjal jutalmazva.

Láz ellen! Nem keserű!

Legjobb szer láz, váltóláz, malária ellen, különösen gyermekeknek, a kik keserű chinint bevenni nem képesek.

Valódi, ha minden egyes piros csomagolópapíron **Rozsnyay Mátás** névalírása olvasható.

Rozsnyay Mátás gyógyszerháza, Arad, Szabadság-tér.

Keleti-féle cs. és kir. szab.

Sérvkötő

haskötő,

gummi

műlábak

testgyógyesítő,

betegápolás

cs. és kir. szab. sérvkötők és

KELETI J. testgyógyesítő gépek gyárában

Budapest, IV., Koronaherczeg-u. 17.

Legújabb képes árjegyzék ingyen és bérmentve.

Alapított 1873. Telefon 13-76.

MEGNYILT a TULIPÁN GYERMEK-OTTHON

DARVAS JENŐ

Ő fensége József főherczeg udvari szállító

nagy arányokban megnagyobbított

gyermekruháza cikkek áruháza

az új

Haris-épületben

IV., Koronaherczeg-utca 8/a szám,

hol e hó 25-ig minden vásárló,
ki 20 korona értékű árut vesz,

teljesen ingyen kap

flügyermek részére egy megfelelő nagy-
ságu szarvasbőr nadrágot, avagy leányka
részére egy debreczeni motivumu fehér
bőrreticult. Ezen ajándéktárgyak a kirakat-
ban megtekinthetők!

Kivánságra nagy képes árjegyzéket ingyen és bérmentesen megküldöm!

Szabott árak!

Előzékeny kiszolgálás!

Szabott árak!

38. SZ. 1911. (58. ÉVFOLYAM.)

SZERKESZTŐ
HOITSY PÁL

BUDAPEST, SZEPTEMBER 17.

Szerkesztési iroda: IV. Reáltanoda-utca 5.
Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4.

Egyes szám
ára 40 fillér.

Előfizetési
feltételek: Egész évre — 20 korona.
Félévre — 10 korona. n
Negyedévre — 5 korona.

A «Világkronika»-val
edényként 1 koronával
több.

Külföldi előfizetéseket a postailag meg-
határozott viteldij is csatolandó.

A NEMZETI SZALON ŐSZI KIÁLLÍTÁSA.

MÁR ÉVEK ÓTA megszokott jelentéktelen mó-
don indul meg az idei művészeti szezon
is, az amúgy sem élénk szeptemberi ér-
deklődést nem igen törekednek művészeti egye-
süléseink valami érdekesebb kiállítással fel-
csigázni. Egyet-mást mégis láttunk a Nemzeti
Szalon kiállításán, a miről beszámolhatunk
olvasóinknak.

Bottlik Tibor határozottan tehetségnek ígér-
kezik Párisból küldött képeivel. Kétségtelen,
hogy jól tud rajzolni az ecsettel, kevés, köny-
nyedén odavetett eszközzel sokat tud mondani,
friss, nem affektált, fiatalosan üde felfogású.
Természetesen erősen benne él abban a finom
párisi levegőben, melynek artisztikus hatása
és könnyedsége mindenre rányomja bélyegét,
kit sorsa a szajnaparti városba visz. Termé-
szetesen ő is erősen Césanne hatása alatt áll.
Csakhogy nem a grotesk oldalait olvastja
magába, hanem az értékesebbeket, nem utánoz-
hatatlanul genialis esetlenségeit, hanem inkább
szin és felületábrázolásbeli erőteljességét. Fes-
tési technikája is érdekes, a legújabb párisi
divat szerint nyers, alapozatlan vászonra fest,
innét színeinek változatlan frissége. Egy-
néhány képén határozott fiatalkori gyengeségek
és megalkuvások vannak, mint a gyermek arc-
képén, viszont az aktképek, csendéletek sikerül-
tebbek.

Augustin Mariska állatképeiről meglátszik,
hogy szereti a tárgyat, jól meglátja az álla-
tok mozgását, van érzéke sajátos lelki életük
iránt. Talán valamikor lendíteni fog siralmas
állapotban tengődő állatfetésünkön.

Hüvös László szobrászati kísérletei inkább
csak kiábrándulást keltenek. A fiatal szobrász
pályájára és művészeti sikereire annyi ügyesen
elhelyezett újságcikkkecske hívta fel már közön-
ségünk figyelmét, hogy többet vártunk a lá-
tottaknál. Iskolás kísérletek a rodinismus ösz-
szes fogásaival, de Rodin lelke és nagy művé-
szete nélkül.

A fiatal generációból nagy csalódást keltenek
Bednár Jánosnak képei. Azok közé tartoztunk,
kik első műcsarnoki szereplése után többet
vártak tőle annál a modorosságnál és elnagyol-
ásnál, a mit most kiállított képei elárulnak.
Frank Frigyes egypár jól meglátott tájképet
állított ki, Rózsaffy Dezső képei már nem oly

Paczka Ferenc: Munka közben.

A NEMZETI SZALON ŐSZI KIÁLLÍTÁSÁRÓL.